

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ**

-----***-----

**NẠN TẢO HÔN CỦA NGƯỜI THÁI Ở
XÃ NẬM LỊCH, HUYỆN MUỜNG ẮNG,
TỈNH ĐIỆN BIÊN**

Giảng viên hướng dẫn : ThS. Vũ Thị Uyên

Sinh viên thực hiện: Cà Văn Hoàng

Lớp: VHDT 16A

HÀ NỘI - 2014

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành khóa luận tốt nghiệp với đề tài: Nạn tảo hôn của người Thái ở xã Nậm Lịch, huyện Mường Ảng, tỉnh Điện Biên”. Ngoài vốn hiểu biết và sự nỗ lực của bản thân, em xin gửi lời cảm ơn chân thành tới cô hướng dẫn Th.S Vũ Thị Uyên người đã tận tình chỉ bảo, hướng dẫn và giúp đỡ em trong suốt quá trình thực hiện đề tài này.

Em xin gửi lời cảm ơn tới các thầy cô trong Khoa văn hóa Dân tộc thiểu số, ban giám hiệu trường Đại học Văn hóa Hà nội đã giúp đỡ em trong suốt quá trình học tập tại trường.

Bên cạnh đó em xin gửi lời cảm ơn tới phòng Văn hóa – Thông tin huyện Mường Ảng, thư viện và Chi cục thống kê tỉnh Điện Biên, UBND xã Nậm Lịch, các ban ngành xã Nậm Lịch và nhân dân bản Lịch Cang và Lịch Nưa đã tận tình giúp đỡ, cung cấp những tài liệu quý để em hoàn thành tốt khóa luận của mình.

Hà Nội, Ngày 25 tháng 5 năm 2014

Cà Văn Hoàng

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1 KHÁI QUÁT VỀ NGƯỜI THÁI VÀ TẬP QUÁN HÔN NHÂN TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI THÁI Ở NẬM LỊCH	6
1.1 Đặc điểm tự nhiên	6
1.2 Đặc điểm kinh tế xã hội	8
1.2.1. Kinh tế.....	8
1.2.2. Xã hội.....	9
1.3 Khái quát về người Thái ở xã Nặm Lịch	10
1.3.1. Lịch sử tộc người và quá trình chuyển cư	10
1.3.2 Đặc điểm văn hóa.....	11
1.4 Hôn nhân truyền thống của người Thái ở xã Nặm Lịch	19
1.4.1 Quan niệm về hôn nhân	19
1.4.2 Nghi thức cưới xin	22
CHƯƠNG 2 THỰC TRẠNG VÀ NGUYÊN NHÂN NẠN TẢO HÔN Ở NẬM LỊCH	25
2.1 Khái niệm tảo hôn, tảo hôn cận huyết	
2.1.1. Tảo hôn	
2.1.2. Tảo hôn cận huyết	
2.2 Quan niệm về hôn nhân của người Thái ở Nặm lịch	25
2.3 Thực trạng nạn tảo hôn ở Nặm Lịch	26
2.3.1 Độ tuổi kết hôn của người Thái ở Nặm Lịch.....	26
2.3.2 Số cặp vợ chồng tảo hôn ở Nặm Lịch	32
2.3.3 Mức độ tảo hôn người Thái ở Nặm Lịch.....	34
2.3.4 Tình trạng nạn tảo hôn cận huyết	
2.4 Nguyên nhân tảo hôn ở Nặm Lịch	41
2.4.1 Nhận thức luận về hôn nhân còn kém	41
2.4.2 Đặc điểm kinh tế.....	43

2.4.3 Trình độ học vấn thấp.....	44
2.4.4 phong tục tập quán.....	45
CHƯƠNG 3 NHỮNG TÁC ĐỘNG CỦA NẠN TẢO HÔN TỚI KINH	
TẾ - XÃ HỘI VÀ GIẢI PHÁP HẠN CHẾ NẠN TẢO HÔN	
CỦA NGƯỜI THÁI Ở NẬM LỊCH.....	48
3.1 Những tác động của tảo hôn đến sự phát triển kinh tế xã hội ở Nậm	
Lịch.....	48
3.1.1 Tác động tới kinh tế hộ gia đình.....	48
3.1.2 Tảo hôn làm giảm sức khỏe bà mẹ và trẻ em.....	50
3.1.3 Tảo hôn làm tăng dân số nhanh.....	51
3.1.4 Gây áp lực đối với y tế, giáo dục.....	53
3.2 Một số kiến nghị và giải pháp nhằm hạn chế nạn tảo hôn ở xã Nậm	
Lịch huyện Mường Ảng, tỉnh Điện Biên.....	55
3.2.1 Đẩy mạnh thông tin tuyên truyền.....	55
3.2.2 Nâng cao nhận thức về luận hôn nhân gia đình.....	58
3.2.3 Giải pháp phát triển kinh tế-xã hội.....	59
3.2.4 Giải pháp nâng cao dân trí.....	60
3.2.5 Giải pháp từ chính quyền địa phương.....	61
KẾT LUẬN.....	63
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	65

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Người Thái là một dân tộc thiểu số ở Việt Nam nhưng có số lượng dân cư tương đối lớn. Theo kết quả điều tra dân số năm 2009 thì người Thái có dân số 1.550.423 người, là dân tộc có dân số đứng thứ 3 tại Việt Nam, có mặt trên tất cả 63 tỉnh nhưng tập trung đông nhất ở khu vực Tây Bắc. Khi nói tới đặc trưng văn hóa của khu vực Tây Bắc không thể không nói đến văn hóa Thái. Trong quá trình cùng chung sống, văn hóa của người Thái đã có ảnh hưởng không nhỏ tới các dân tộc khác trong khu vực.

Tại xã Nậm Lịch, huyện Mường Ảng có 80% là người Thái. Đây là một xã nghèo vừa mới thành lập năm 2009. Trước đây thuộc xã Ảng Cang. Điều kiện giao thông của xã còn gặp nhiều khó khăn, giao lưu giữa các tộc người trong khu vực hạn chế, vì vậy các giá trị văn hóa truyền thống còn lưu giữ khá nguyên vẹn. Tuy nhiên bên cạnh những giá trị văn hóa đó vẫn còn tồn tại nhiều hủ tục cần được khắc phục trong đó có tảo hôn. Tảo hôn đã và đang trở thành vấn đề cần được giải quyết cấp thiết vì nó đã ảnh hưởng không nhỏ tới sự phát triển xã hội và kìm hãm sự phát triển kinh tế của vùng. Nạn tảo hôn và tảo hôn cận huyết có ảnh hưởng trực tiếp tới sức khỏe sinh sản, giống nòi của dân tộc.

Chính vì vậy, nạn tảo hôn không chỉ là vấn đề quan tâm giải quyết của cán bộ quản lý các cấp mà còn là vấn đề cần nghiên cứu của các nhà khoa học để tìm ra những nguyên nhân, có những giải pháp phù hợp hạn chế tình trạng tảo hôn. Tuy nhiên vấn đề tảo hôn và đặc biệt là tảo hôn của người Thái ở xã Nậm Lịch, huyện Mường Ảng, tỉnh Điện Biên lại ít được quan tâm nghiên cứu.

Nhận thức được tầm quan trọng trong việc nghiên cứu nạn tảo hôn của người Thái ở xã Nậm Lịch, huyện Mường Ảng, tỉnh Điện Biên, tôi quyết định lựa chọn đề tài “*nạn tảo hôn của người Thái ở xã Nậm Lịch,*

huyện Mường Ảng, tỉnh Điện Biên” làm đề tài khóa luận tốt nghiệp cử nhân chuyên ngành Văn hóa các dân tộc thiểu số của mình.

2. Lịch sử nghiên cứu

Cho đến nay, nghiên cứu về người Thái đã được khá nhiều học giả quan tâm. Các kết quả nghiên cứu về dân tộc này được công bố trong khá nhiều sách, báo khoa học. So với các nhóm Thái khác, các nhóm Thái ở Tây Bắc được quan tâm nghiên cứu nhiều hơn. Trong số nhiều công trình nghiên cứu về người Thái ở Tây Bắc, đáng chú ý phải kể tới: *Người Thái ở Tây Bắc Việt Nam* (Cầm Trọng, NXB Khoa học xã hội, 1978); *Luật tục Thái Việt Nam*, (Ngô Đức Thịnh - Cầm Trọng, NXB Văn hóa dân tộc, Hà Nội, 1999); *Tư liệu về lịch sử và xã hội dân tộc Thái* (Đặng Nghiêm Vạn và các tác giả), NXB Khoa học xã hội, 1977); *Sơ lược giới thiệu các dân tộc Tày - Nùng - Thái ở Việt Nam* (Lã Văn Lô, Đặng Nghiêm Vạn, NXB Văn hóa xã hội, 1968); *Tục ngữ Thái* (Hà Văn Năm, NXB Văn hóa dân tộc, 1978); *Khi đưa trẻ dân tộc Thái chào đời* (Lương Thị Đại - Lò Xuân Hinh, NXB Văn hóa dân tộc, 2006); Ngô Đức Thịnh - Cầm Trọng, *Luật tục Thái Việt Nam*, NXB Văn hóa dân tộc, 1999; Cầm Trọng *Người Thái ở Tây Bắc Việt Nam*, NXB Khoa học xã hội, 1978. Cầm Trọng (2005), “*Những hiểu biết về người Thái ở Việt Nam*”, Nxb Chính Trị Quốc gia.... Mặc dù có quy mô tương đối lớn, các nghiên cứu trên đề cập đến khá đầy đủ các vấn đề về người Thái, tuy nhiên vấn đề tảo hôn của người Thái ở Mường Ảng, Điện Biên lại ít được đề cập đến một cách chi tiết và kỹ lưỡng.

Ngoài những công trình nghiên cứu về người Thái nói chung còn một số công trình, bài viết về vấn đề hôn nhân, gia đình cũng như tảo hôn,...cũng được khá nhiều tác giả đề cập. Có thể kể đến một số bài viết như: *về hôn nhân gia đình của người Thái ở miền Tây Nghệ An* của tác giả Vi Văn An đăng trên tạp chí dân tộc học số 2/1996. Tr.33 –

36; tác giả Trần Bình với bài viết *Một số vấn đề về quan hệ hôn nhân Xinh Mun – Thái*, Tạp chí dân tộc học, số 2/1997, tr . 55- 59.

Vấn đề tảo hôn cũng đã được một số sinh viên trường Đại học Văn hóa Hà Nội quan tâm nghiên cứu như: Nạn tảo hôn của người Hmông ở Mộc Châu, Sơn La khóa luận tốt nghiệp của Tráng Thị Giàng năm 2010 hay Nạn tảo hôn của người Dao đỏ ở xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng khóa luận tốt nghiệp của Nguyễn Đình Kiên năm 2011.

Những công trình này là những tài liệu bổ ích cho việc tham khảo về hệ thống lý thuyết, nội dung nghiên cứu, phương pháp tiếp cận và xử lý tư liệu,... cho việc hoàn thành luận văn này.

3. Mục đích nghiên cứu

Đề tài được triển khai nhằm tìm hiểu thực trạng và những tác động của nạn tảo hôn của người Thái ở xã Nậm Lịch, huyện Mường Ảng, tỉnh Điện Biên. Qua đó tìm ra nguyên nhân và nêu ra giải pháp để góp phần nhận thức đúng đắn hơn nữa của đồng bào người Thái về hôn nhân, gia đình theo đúng qui định của Đảng và Nhà nước.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

- Đối tượng nghiên cứu: Nạn tảo hôn của người Thái ở xã Nậm Lịch, huyện Mường Ảng, tỉnh Điện Biên.

- Phạm vi nghiên cứu:

+ Địa bàn nghiên cứu: tại xã Nậm Lịch, huyện Mường Ảng, tỉnh Điện Biên trong đó tập trung nghiên cứu tại 2 bản Lịch Cang, Lịch Nưa. Đây là hai bản có 100% người Thái sinh sống, ở gần trung tâm xã. Do Nậm Lịch là một xã xa trung tâm huyện nên ít được giao lưu kinh tế và văn hóa chính vì thế các phong tục tập quán đặc trưng người Thái ở

hai bản này còn lưu giữ. Trong đó nạn tảo hôn của đồng bào còn diễn ra với tỉ lệ tảo hôn ngày càng cao.

5. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp điền dã dân tộc là phương pháp tiếp cận chủ đạo của đề tài với các kĩ thuật chủ yếu như: quan sát, phỏng vấn, ghi chép, chụp ảnh... Thông qua những đợt điền dã tại thực địa, chúng tôi đã tiếp xúc với nhiều người Thái ở mọi lứa tuổi, các cán bộ xã, huyện,... Kết quả thu được từ quá trình điền dã là tài liệu tổng quan nhất về văn hóa của người Thái nói chung cũng như thực trạng nạn tảo hôn, ảnh hưởng của nó tới sự phát triển văn hóa – xã hội của người Thái ở Mường Ảng.

Ngoài ra đề tài còn sử dụng phương pháp nghiên cứu tài liệu thứ cấp nhằm thu thập các loại tư liệu đã được công bố, đó là những cuốn sách viết về người Thái nói chung, người Thái Mường Ảng, Điện Biên nói riêng và những tài liệu liên quan đến vấn đề hôn nhân gia đình, tảo hôn của người Thái và một số dân tộc khác để lấy cứ liệu so sánh sự giống và khác nhau.

- Để xử lý, phân tích các dữ liệu, phương pháp thống kê, so sánh,... cũng sẽ được sử dụng trong quá trình nghiên cứu đề tài này.

6. Đóng góp đề tài

Đề tài góp phần bổ sung tài liệu về tập quán hôn nhân của người Thái ở Việt nam nói chung và người Thái ở xã Nậm Lịch huyện Mường Ảng, tỉnh Điện Biên nói riêng.

Đề tài còn góp phần cung cấp thông tin và tài liệu tham khảo cho các cán bộ công tác dân số kế hoạch hóa gia đình cũng như trong việc tuyên truyền các vấn đề xã hội như tảo hôn bạo lực gia đình,...ở địa phương.

Đề tài còn góp phần cung cấp thông tin để tuyên truyền vận động người Thái trong việc hôn nhân và gia đình. Từ đó để cộng đồng nhận thức

đúng đắn hơn nữa về những ảnh hưởng của nạn tảo hôn đối với phát triển kinh tế xã hội và giúp mọi người thực hiện tốt hơn luật hôn nhân và gia đình do nhà nước ban hành.

7. Nội dung và bố cục

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo, phục lục nội dung chính của đề tài được trình bày trong 3 chương:

Chương 1: Khái quát về người Thái và tập quán hôn nhân truyền thống của người Thái xã Nậm Lịch

Chương 2: Thực trạng và nguyên nhân dẫn đến nạn tảo hôn của người Thái ở xã Nậm Lịch

Chương 3: Những tác động của nạn tảo hôn tới kinh tế xã hội và giải pháp nhằm hạn chế nạn tảo hôn của người Thái ở xã Nậm Lịch.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Vi Văn An, *Về hôn nhân gia đình của người Thái ở miền tây Nghệ An*, Tạp chí Dân tộc học, số 2/1996, tr. 33-36.
2. Đỗ Thúy Bình (và các tác giả), *Gia đình Việt Nam và người phụ nữ trong gia đình thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước*, NXB Khoa học xã hội, 2002.
3. Trần Bình, *Một số vấn đề về quan hệ hôn nhân Xinh Mun – Thái*, Tạp chí Dân tộc học, số 4/1998, tr. 59 – 67.
4. Trần Ngọc Bình(1991), *tìm hiểu một số nét văn hóa pháp lý của các dân tộc Việt Nam*, Nxb Tư pháp.
5. Lương Thị Đại - Lò Xuân Hinh *Khi đưa trẻ dân tộc Thái chào đời*, NXB Văn hóa các dân tộc, 2006.
6. Nguyễn Khoa Điềm(1994), “*Giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc*”.Nxb Văn hóa dân tộc.
7. Đinh Văn Lành (2000), *Bước đầu tìm hiểu thân thoại dân tộc Thái ở Tây Bắc* Nxb Văn Hóa Dân tộc. 2000.
8. Lã Văn Lô, Đặng Nghiêm Vạn, *Sơ lược giới thiệu các dân tộc Tày - Nùng - Thái ở Việt Nam*, NXB Văn hóa xã hội, 1968.
9. Hà Văn Năm, *Tục ngữ Thái*, NXB Văn hóa dân tộc, Hà Nội, 1978.
10. Lý hành Sơn, *Các nghi lễ chủ yếu trong chu kỳ đời người của nhóm Dao Tiền ở Ba Bể, Bắc Kạn*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội 2003.
11. Lưu Kiếm Thanh, Nguyễn Hồng Dương, *Nghi lễ vòng đời người*, NXB Hà Nội, 2007.

12. Lê Ngọc Thắng (1973), "*Nghệ thuật trang phục thái*". Nxb Văn hóa dân tộc, trung tâm văn hóa Việt Nam.

13. Ngô Đức Thịnh - Chăm Trọng, *Luật tục Thái Việt Nam*, NXB Văn hóa dân tộc, 1999.

14. Chăm Trọng *Người Thái ở Tây Bắc Việt Nam*, NXB Khoa học xã hội, 1978.

15. Chăm Trọng (2005), "*Những hiểu biết về người Thái ở Việt Nam*", Nxb Chính Trị Quốc gia.

16. UBND xã Nậm Lịch, báo cáo tình hình thực hiện các mục tiêu kinh tế xã hội năm 2013.

17. Đặng Nghiêm Vạn (và các tác giả), *Tư liệu về lịch sử và xã hội dân tộc Thái*. NXB Khoa học xã hội, 1977.

18. Viện Dân tộc học, *Các dân tộc ít người ở Việt Nam (Các tỉnh phía Bắc)*, NXB Khoa học xã hội, 1978.

19. Viện dân tộc học(1980), "*Góp phần nghiên cứu bản sắc các dân tộc Việt Nam*".Nxb Khoa học xã hội.